

В.Б. СУГОНЯК
(Київ)

І. ГАРАЙДА ПРО ЛІТЕРАТУРНОМОВНЕ СПРЯМУВАННЯ ВИДАНЬ ПІДКАРПАТСЬКОГО ОБЩЕСТВА НАУК (із приводу «українізмів», «чехізмів», «полонізмів»)

УДК 81'282.2(477.87) «1941/1944»

Сугоняк В. Б. І. Гарайда про літературномовне спрямування видань Підкарпатського общества наук (із приводу «українізмів», «чехізмів», «полонізмів»); 12 сторінок; кількість бібліографічних джерел – 7; мова українська.

Анотація. Стаття присвячена аналізу висловлювань І. Гарайди, зроблених ним у відповідь на звинувачення критики, нібито мова видань Підкарпатського общества наук не має належного ґрунту й насичена запозиченнями, зокрема із західнослов'янських мов.

Ключові слова: мова видань Підкарпатського общества наук, літературна мова на Закарпатті, граматики І. Гарайди, чехізми, словакізми, полонізми, українізми.

Поява «Граматики руського языка» І. Гарайди [2] викликала значний громадський інтерес, що засвідчують відгуки на це перше видання Підкарпатського общества наук (ПОН), що з'явилися одразу ж після виходу його в світ. Позитивну рецензію на граматику І. Гарайди, що прийшла на зміну граматиці І. Панькевича [4], використовуваній як шкільний підручник у період перебування Закарпаття у складі Чехословацької Республіки, написав А. Чичура, «професор руського языка» Хустської гімназії [1]. Вузловим положенням рецензії можна вважати твердження: «Мушу безь застереження зазначити, что: 1. грамматика составлена на науковой основѣ, и 2. авторъ добре володѣе народнымъ языкомъ» [1, с. 165]. А. Чичура дав схвальний огляд ряду положень граматики і вказав, як годиться, й на деякі недоліки видання, передусім на друкарські помилки і невинувдане вживання букви ъ (відомо, що це не була ініціатива І. Гарайди; первісний набір книги без ъ було розсипано й набрано наново з ъ через наполягання «згори»). Завершується рецензія підбадьорливо й заклично: «А загаломъ кажучи, грамматика робить дуже приемне враженя. Цѣль автора: служити народу, зато грамматика составлена дуже практично. Тому лишь горячо допоручаю еї ввести до школь. Лише треба буде – по словамъ автора – доброй волѣ людей до того, чтобы еѣ уживали, а головно доглянути за тымъ, чтобы уже разь переставъ тотъ языковый хаосъ,

котрый затроювавъ души дѣтей нашихъ уже протягомъ 20 лѣтъ [1, с. 167]. Проте нова навчальна книга, як і слід було очікувати, не погасила мовних пристрастей, характерних для чехословацької доби, і спровокувала дальші дебати.

Критика пролунала із табору русофілів зі сторінок газети «Карпаторусский голос». І. Гарайда, будучи виконавчим директором ПОН, редактором і видавцем двотижневика «Літературна неділя», скористався наявними в нього можливостями оперативно зреагувати на недоброзичливу, з його точки зору, критику й несправедливі закиди. Свої іронічні полемічні статті він підписав псевдонімами: *Одинъ изъ неграмотныхъ и глупцевъ* [3], *Janus Grammatikus* [6] та *Janus Subcarpaticus* [7]. Виклад аргументів у відповідь на критику І. Гарайда вирішив почати із застереження: «Кто знае способы борьбы нашихъ домарощенныхъ «настоящихъ русскихъ» за гегемонию великорусского литературного языка на Подкарпатю, тотъ не буде чудоватися сей критицѣ. Повправды, подобнѣ хитрости суть ті знаряды, помочью которыхъ воюеся противъ нашего народного языка и противъ всѣхъ тыхъ, котрѣ безкорыстно, изъ любви къ своему народу борются за то, чтобы забезпечити достойное мѣсто народному языку въ нашемъ культурномъ животѣ» [3, с. 38].

Як приклад такої напівправди і хитрощів І. Гарайда наводить факт: у газеті «Карпаторусский голос» стверджується, нібито наш народ відкинув українську мову і вісімдесятивідсотковою більшістю в 1938 році проголосував за *грамматику Евменія Сабова*. І. Гарайда розкриває спекулятивну суть того проведеного за часів Чехословаччини опитування: «Всѣ мы знаеме, якъ было переведено се голосованя. Народу бывъ предложеный въ большинствѣ случаевъ вопросъ сякъ: «Хочете вы украинский языкъ, ци хочете *нашъ языкъ* на основѣ грамматики нашего чоловѣка Евменія Сабова?» Нашому народу само собою ниякого украинского, але ани ниякого другого чужого языка не треба было. Народъ голосовавъ въ 80%-ахъ за свой языкъ, за «нашъ языкъ», безъ того, чтобы мавъ понятя о томъ, яка тота грамматика Сабова, написана въ дійности емигрантомъ Григорьевымъ. Правда есть та, что нашъ народъ, отвергший украинский языкъ, въ дѣйсности голосовавъ за тотъ языкъ, на котромъ въ томъ часѣ была написана «Недѣля», за тотъ языкъ, котрый представляе нынѣ «Грамматика руського языка». Се есть правда!» [3, с. 38]. І. Гарайда нагадав, що свого часу на сторінках «Неділі» було запропоновано провести експеримент: «Най выбереся яка будь статя и най предложиться она народу: 1) на украинскомъ языкѣ, 2) на великорусскомъ языкѣ и 3) на томъ языкѣ, на котромъ была писана тогдашня «Недѣля». Мы обовязалися и на то, что, если народъ языкъ нашъ откине, отступиме и дальше мѣшатися въ языкову борьбу не будеме. Приимеме безъ ропота то, якъ народъ рѣшивъ. На

се наше честное и прямое предложена такъ украинцѣ, якъ и «объединителѣ», отвѣтили гробовымъ мовчаньемъ. Мы нынѣ зновъ предкладаеме то самое. Предложѣмъ языки нашому народу, най рѣшае онъ, въ конци концевъ языкъ не есть только забава високоученыхъ людей, и народъ мае право высказати свое мнѣніе о немъ. Если народъ буде голосовати за вашъ языкъ, мы обов'язуемеса зложити перо и больше не заниматься языковымъ вопросомъ» [3, с. 38].

І. Гарайда прогнозує, як на таку пропозицію відповідать: «Або такъ, якъ украинцѣ отвѣтили, именно, что народу до его литературного языка ничего, або – что вѣроятнѣйше – будете мовчати якъ дыня въ мелаю» [3, с. 38]. Русофіли говоритимуть, як уявляється І. Гарайді, «въ сотый, тысячий разъ о традиціи, о нашихъ великихъ писателяхъ, о безграмотности нашей, о незнанню подкарпаторуського языка, о языковой анархіи и т. д.» [3, с. 38], але зі своєю мовою «безъ всякого выкручованя» виступити перед народом не посміють. І. Гарайда резонно заявляє: «Не забудьте при семъ о томъ, что до великорусского языка принадлежит и великорусский выговоръ. Вы именно твердите, что языкомъ нашей грамматики у насъ никто не говоритъ и ледва буде говорити. Кажѣмъ, что такъ [*ця фраза тут, мабуть, не данина канонам полемічного стилю, а в допустимій формі зізнання, що граматика компромісна, якою не-вдоволеній і сам автор – В. С.*]. Але звѣдаеме васъ, де и кто на семъ свѣтѣ говорить языкомъ, якъ говорите вы? Есть то великорусскій языкъ? Рѣшительно тымъ не есть. Есть то народный языкъ? Тымъ тоже не есть. Чимъ же есть?» [3, с. 38].

Після такого риторичного запитання І. Гарайда дошкульно іронізує: «Вы намъ накидуете, что нашъ языкъ: украинско-чешско-польско-словацко-мадярско-руська мішанина. (Забыли 'сте: церковнославянско-великорусско-румунско-нѣмецко-жидовско-циганска! Эффектъ быв бы больший). На сей накидъ отвѣтиме вамъ тогды, коли рачите отповѣсти намъ на недавно завданный вамъ вопросъ: за котрого языка причисляете вы подкарпаторусскій языкъ, ци до великорусского, ци до бѣлорусского, ци до малоруського (якъ вы новѣйше зъ сильнымъ акцентомъ называете: украинского?)» [3, с. 38–39].

Далі І. Гарайда, переводячи дискусію в більш суворі наукові рамки, пропонує опонентам відповісти на запитання: 1) чи польська, чеська, словацка мови є слов'янськими мовами, що походять з одного кореня, чи ні? 2) чи є в Європі мова, яка не була б перемішана елементами сусідніх мов більшою чи меншою мірою? Чи великоруська мова не є мішаниною церковнослов'янської мови з московським акаючим діалектом і чи нема в ній багатьох німецьких, французьких, англійських слів і виразів? «На якій підставі, – не без обурення заявляє І. Гарайда, – вимагаєте ви від нашої мови тієї кришталевої чистоти, якої у вас самих немає?» [3, с. 39].

Говорячи власне про граматику, І. Гарайда наголошує, що вона написана на основі найпоширенішого долишнянського діалекту, дотримується етимології, вживає народні форми відмінювання і в 90%-ах є самостійним твором, у чому можна легко переконатися, зіставивши граматику І. Гарайди із граматиками А. Волошина й І. Панькевича. Показово, що автор свідомий того, що його грамика не претендує на досконалість і незамінність, «вѣдь многое въ ней не любить ся ани намѣ, котрѣ сю граматику удобряеме и еѣ дѣйсно и уживаеме» [3, с. 39]. Невдоволеному опонентові, що претендує на роль знавця народної мови, пропонує: «Забудьте вы на якѣсь минуты, что вы «настоящий русский», а представте собѣ, что находитесь въ нашому таборѣ. Рачте потому выбрать 25–30 рядков изъ сей нашей писанины и перекладѣте на нашъ народный языкъ такъ, якъ вы считаете правильнымъ» [3, с. 40]. І. Гарайда додає, що повної свободи, на жаль, у такій справі бути не може: «При томъ не маете забыти, что и нашъ народный языкъ мае традицію, не маете забыти рѣшення Подкарпатского Общества Наукъ и мнѣнія Мадярской Академіѣ Наукъ, не маете забыти, что у насъ суть власти: церковнѣ и свѣтскѣ, котрѣ по праву або не по праву ставляють якѣсь требованя относительно нашего народного языка, не маете забыти многихъ нашихъ великоможныхъ пановъ, котрѣ всѣ мають свой властный взглядъ на нашъ народный языкъ» [3, с. 40].

І. Гарайда висловлює, мабуть, основоположну тезу свого бачення виходу з чергової мовної кризи: «Мы народовці смиренно просиме васъ, пане критику, еще разъ: обдумавши все се, рачте намѣ показати, який мае быти властиво нашъ, на степень литературного языка взведеный народный языкъ. Видите – мы по переконаню Ставровского, але и по переконаню васъ самого: безграмотнѣ и глупѣ. Але настолько не есме глупѣ, чтобы не хотѣли учиться, коли есть такой, кто може насъ чомусь научити» [3, с. 40]. Тобто І. Гарайда, оминаючи гострі політичні аспекти порушеної проблеми, закликає громадськість спільно творити ту літературну мову для закарпатців, яка буде більш науково обґрунтованою і більше задовольнятиме потреби й бажання самих людей. Крім того, І. Гарайда спеціально підкреслює, що він і його однодумці не є «ворогами великорусского языка», дипломатично прокладаючи місток до порозуміння не лише з русофілами, а й українофілами: «Наоборотъ мы всегда твердили и твердиме, что никто не може уважати себе вповнѣ образованымъ чоловѣкомъ у насъ, кто не знае великорусского и украинского языковъ и отповѣднѣ литературы. Але дорога до нихъ мае вести черезъ нашъ народный языкъ, а не наоборотъ. Се есть наше твердое переконаня» [3, с. 40]. Зрозуміло, що на цьому шляху українська мова куди ближче, ніж російська. Тож в умовах переслідування за все українське не випадково на шлях співробітництва з Підкарпатським обществом наук стали представники українофільського напрямку, які це співробітництво розглядали як вимушений тактичний хід.

У винахідливій іронічно-викривальній формі, уже в наступній публікації [6], І. Гарайда докладніше реагує на звинувачення, нібито він своєю граматиною накидує українсько-чесько-польсько-словацько-мадярсько-руську мішанину. Виявлення «українізмів» і «чехізмів» у мові видань ПОН являє собою не що інше як спекуляцію. «Наивнѣ люде вы, «настоящие русские», – пише І. Гарайда. – Вы надѣетесь на то, что вашимъ крутѣйствомъ удасться вамъ дискредитовати и потомъ зовсѣмъ убити нашъ народный языкъ. На чомъ основана ся ваша надія? Просто на томъ, что мадярска общественность зъ великою антипатією относится къ украинцямъ и чехамъ, и такъ вы думаете, что на сей основі легко можете выгнати нашого народного языка изъ школъ и зъ общественного живота, такъ якъ онъ по вашимъ твердженнямъ не что иное, якъ хитрое подпольное стремлєня продовжати українізацію и чехизацію на Покарпатю» [5, с. 44]. Що точно відчули русофіли, то це те, що граматика І. Гарайди по суті є продовженням тієї ж лінії, якої тримався І. Панькевич у своїй «Граматичі руського языка» (1922, 1927, 1936) за більш сприятливих політичних і культурно-освітніх умов. І. Гарайда звертає увагу, що опоненти особливо акцентують на словах «українсько-чеська мішанина» і потім беруться за роботу доводити це прикладами, які угорська громадськість перевірити не в силі, «вѣдь она о томъ не знає, что тотъ украинский языкъ и нашъ народный языкъ принадлежитъ до одного и того же самостояного діалекта русского языка, именно до **малорусского самостояного діалекта** (См. Шахматовъ). Не знає, бо нашѣ «настоящие» уже 3 годы закрывають передь нею пужаломъ **политичного** українізма сей цѣлымъ научнымъ свѣтомъ признанный фактъ. Сякъ вѣ сей вашей критицѣ выбрали вы массу словъ и выразовъ, о котрыхъ твердите, что они украинизмы, чехизмы, полонизмы, а тамъ, де о подобномъ и по вашому мнѣнію не може быти слова, твердите, что они «изобрѣтенъ» самымъ авторомъ» [6, с. 44]. І. Гарайда розкриває спекулятивну методику визначення «українізмів», «чехізмів» тощо: 1) автор критики встановлює, як певне руське слово чи вираз повинно бути по-російськи (по-великоруськи), 2) якщо немає збігу, то це українізм, чехізм і т. д. І. Гарайда пропонує читачеві самостійно оцінити філологічний рівень того, хто навів приклади запозичень, якими нібито рясніє «Граматика руського языка». Це зокрема 17 «чехізмів» (*говореный язык, верства, порозумѣня, якъ то правѣ было выражено, знову, вытворити, сталь, здаєся, ужьыванъ, выдаватися, треба было, най буде мнѣ до[з]волено, забороняє, показати, докладный*), «українізм» (*забороняє*), «грубий полонізм» (*зрозумѣль*), «гунгаризм» (*най буде мнѣ до[з]волено*), а також два «изобретєнія» (*сотєро, розный*) та одне «нерозумительное» (*самовластное слово*).

Коментарі І. Гарайда скомпонував у розрахунок на іронічне сприйняття читачем відтворюваних із рецензії на граматику прикладів із їх кваліфікаціями: після цих прикладів із кваліфікаціями опонента «чехізм», «українізм» тощо. І. Гарайда дає спростування, спираючись на дані авторитетних словників, факти живого народного мовлення та ін. Наприклад:

Говореный языкъ – чехизмъ, «бо «*mluvný jazyk*», кромѣ того **непростительная грамматическая ошибка**, ибо глаголь **говорить** вообще не имѣетъ страдательной формы...». І. Гарайда дає простору довідку з прикладами словоформ і фраз із різних джерел, переконливо показує необґрунтованість думки про «чехізм» виразу **говореный языкъ**. «Если бы вы, пане критику, – пише І. Гарайда, – сказали, что «говореный языкъ» незвычайна форма и лучше бы было уживати «розговорный языкъ», можливо, что мы бы васъ послушали, бо «говореный языкъ» не чехизмъ, а пахне мадяризмомъ «*beszélt nyelv*», въ дѣйности германизмомъ «*gesprochenes Wort*» [6, с. 45].

Спростовуючи кваліфікації «чехізм» щодо інших слів і виразів, І. Гарайда висловлюється значно стисліше. Іноді це лише відсилка до лексикографічних даних – переважно за О. Митраком («Русско-мадярскій словарь», 1881) та О. Поповичем («*Ruthenisch-Deutsch Wörterbuch*», 1911). В інших випадках – переважно небагатослівні коментарі знавця народної мови (без особливого дистанціювання від української мови і без випадів проти неї, які взяли на озброєння активні оборонці «русинського языка» у період після проголошення української державної незалежності). Пор.:

Порозумѣня – чехизмъ. Есть то выключно подкарпаторусское слово. Не находится ни въ чешскомъ, ни въ галицько-руськомъ, ни у великорусскомъ языкахъ. Позвѣдайтеся хоть котрого русина: «Ци порозумѣли сте?» Отвѣтъ: «Порозумѣвъ».

Якъ то правѣ было выражено – чехизмъ. Митракъ: 89. ст. 1. стовпъ: Выразить, kifejezni -ся, kifejezni magát, kifejeztetni.

Знову – чехизмъ. Е. Поповичъ: *Ruthenisch-Deutsches Wörterbuch*, 1911. 105 ст. 2. стовпъ: знов-а, -у, adv. Wieder, neuerlich.

Уживанѣ – чехизмъ. Митракъ: 764 ст. 2. стовпъ: уживати, ужити. (t.) használni, élni vele; -ся, használtatni.

Выдаватися – чехизмъ. Есть то доброе русское слово, ничимъ не горшое, якъ «издавати», а вовсе не чехизмъ. Въ галицько-руськомъ говорѣ вообще уживаное слово (выдати – выдавати книги.)

Зрозумѣль – грубий полонизмъ. Поповичъ: 107. ст. 2. стовпъ: зрозумілий, adj., verständlich, begreiflich, fasslich. Поповичъ: 107. ст. 2. стовпъ: зрозумѣлый языкъ не якийсь готентотский языкъ, а одинъ изъ найкрасшихъ славянскихъ языковъ.

Требя было – чехизмъ. Что на се отвѣчати, пане критику? Вы ще докажете, что подкарпаторуський языкъ въ дѣйности подкарпаточешский языкъ...

Най буде мнѣ доволено – фальшиво наведено, бо дѣйстно сказано: **дозволено**. Чехизмъ и гунгаризмъ. Дѣйстно мадяризмъ, бо дословно переведено изъ мадярського текста. Поповичъ: 63. ст. 2. стовпъ: дозволити, р. v. дозволяти. v. I. A.) erlauben, bewilligen.

Забороняе – чехизмъ и українізмъ. Поповичъ: 74. сторона 1. стовпъ: заборонити р. v. verbieten. Чехизмъ? Brábek Ferenc, Magyar-cseh háziszótár, 542. ст. 1. стовпъ: megtiltani, cs. zapověděti, zakázati, zapověditi. «Zabrániti, zabráňovati» – такого слова в семь значеню нѣтъ. Українізмъ? На сей накидь тогды отповѣме, коли дасте намъ ясний и рѣшительный отвѣтъ на то: до котрого языка причисляете вы нашъ языкъ. ци до великорусского, ци до бѣлорусского, ци до малорусского (по вашому: украинского) языка? Митракъ, 27. ст. 1. стовпъ: боронить, boronálni, tiltani, védeni, őrizni, oltalmazni. А что до боронити, бороновати, у насъ вообще уживаеся: смычити, засмычити.

Докладный – чехизмъ. Поповичъ, 64. стор. 1 стовпъ: докладный, adj., ausführlich, genau.

Богато – чехизмъ. Брабековъ словарь: sok feje, mnohý, přísl. mnoho. Gazdagon, přísl. bohatě, hojně, vedatně.

Щоб цілковито викрити упередженість і необ'єктивність спостережень щодо «чехізмів» та інших «ізмів», які представив критик граматики в газеті «Карпаторусский голос», І. Гарайда на завершення звертається напівжартома до свого опонента: «А тепер, пане критику, я буду васъ обличати изъ вашого же твора въ чехизмахъ и українізмахъ. Языкъ – чехизмъ, jazyk. Мы – my. Привыкли – přivukli. Родъ – rod. Было – bylo. Простый – prostý. Другой – druhý, и т. д. Жить – українізмъ, жити. Десять – українізмъ, десять. Писать – українізмъ, писати. Нашъ, вашъ и т. д. Видите, якъ легко то иде? Але ци есть то наука, есть то объективность? Такъ «до пріятного свиданія» [6, с. 47].

Вихід у світ граматики не залишила байдужими місцевих науковців, які в різний спосіб – у критичних статтях, замітках, художніх творах – намагалися висловитися з приводу її недосконалості, одночасно будучи переконаними, що й із такою граматикую тимчасово слід миритися в інтересах досягнення важливої стратегічної мети – усіма можливими способами допомагати рідному народові зберегти свою ідентичність, свою культуру, всупереч асиміляторській державній політиці угорської влади. Що ж до чехізмів і словакізмів у мові видань Підкарпатського общества наук, то вони, безсумнівно, були, і вони мали свою логіку. Наприклад, П. Міговк як письменник став формуватися в добу Чехословацької Республіки. Мова його оповідань, надрукованих під егідою ПОН у 1941 р., відбиває, крім правопису, його власний мовний досвід,

а не нав'яний І. Гарайдою. Художня мова П. Міговка має свій колорит, у якому при домінуванні питомих українських рис певне місце займають одиниці, позначені чеським і словацьким впливом [5]. Незважаючи на гарайдівський правопис, твори П. Міговка були і залишаються цінним надбанням української мови та літератури.

Література

1. А. Ч. [Августин Чичура. Рец.:] Дрґь Иванъ Гарайда: Грамматика руського языка. Выдана Подарпатского Общества Наукъ. Унгварь 1941. 8, ст. 143 с. // Зоря – Najnal. – 1941. – № 1. – С. 165–167.
2. Гарайда И. Грамматика руського языка / Иван Гарайда – Унгварь : Книгопечатня Юлія Фельдешія, 1941. – 143 с.
3. [Одинъ изъ безграмотнихъ и глупцев] Отповѣдь на першу часть «Критики грамматики руського языка» // Литературна недѣля. – Рочникъ І. – Унгварь, 1941. – С. 38–40.
4. Панькевич. И. Грамматика руського языка для школъ средних и горожанскихъ / Иван Панькевич / – Третье перероблене и доповнене выдана / Одобрено розпорядкомъ министерства школьництва и народноѣ освѣты з дня 22 октября 1935, ч. 156.507/34-П/1, як помѣчна книга для средних и горожанскихъ школъ з учебны[м] языкомъ подкарпатурським. – Прага: Накладомъ Державного Выдавництва в Празѣ, 1936. – 205 с.
5. Сугоняк В. Особливості мови оповідань П. Міговка зі збірки «Малѣ люде» (1941) / Василина Сугоняк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. – Вип. 2 (30). – Ужгород, 2013. – С. 70–76.
6. Grammatikus J. Отповѣдь на другу часть «Критики грамматики руського языка» / Janus Grammatikus // Литературна недѣля. – Рочникъ І. – Унгварь, 1941. – С. 44–47.
7. Subcarpaticus J. Еще одно письмо до критики «Грамматики руського языка» / Janus Subcarpaticus // Литературна недѣля. – Рочникъ І. – Унгварь, 1941. – С. 53–54.

И. ГАРАЙДА О ЛИТЕРАТУРНОЯЗЫКОВОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ ИЗДАНИЙ ПОДКАРПАТСКОГО ОБЩЕСТВА НАУК (По поводу «украинизмов», «чехизмов», «полонизмов»)

В.Б. Сугоняк

Аннотация

Статья посвящена анализу высказываний И. Гарайды, сделанных им в ответ на обвинение критики, будто язык изданий Подкарпатского общества наук не имеет надлежащей почвы и насыщен заимствованиями, в частности из западнославянских языков.

Ключевые слова: язык изданий Подкарпатского общества наук, литературный язык на Закарпатье, грамматика И. Гарайды, чехизмы, словакизмы, полонизмы, украинизмы.

**I. HARAIDA ABOUT LITERARY LANGUAGE ORIENTATION
IN SUBCARPATHIAN SOCIETY OF SCIENCES' PUBLICATIONS**

(Concerning ukrainisms, chekhisms, polonisms)

V.B. Suhoniak

Summary

The article is dedicated to analysis of I. Haraida's expressions, made by him in response to the blame of critics concerning the fact that the language of Subcarpathian Society of Sciences' publications doesn't have any proper ground and is full of borrowings, especially from Western-Slavonic languages.

Key words: Subcarpathian Society of Sciences' publications' language, literary language on Transcarpathia, I. Haraida's grammar, Chekhisms, Slovakisms, Polonisms, Ukrainisms.